

EUROPEAN POLICY BRIEF

WORKCARE SYNERGIES

Családtámogatások, rugalmas munkavégzési formák, társadalmi kohézió (WP5)

A WORKCARE SYNERGIES projekt szakpolitikai következtetései. A projekt az EU Framework Program keretében született, a munka világát érintő kutatási eredményeket kívánja bemutatni. A projektben résztvevő országok: Ausztria, Dánia, Lengyelország, Magyarország, Nagy-Britannia, Olaszország és Portugália.

2011 November

BEVEZETŐ

A helyi érdeklődés felkeltése a családtámogatások, a rugalmas munkavégzési formák és a társadalmi kohézió kapcsolatát vizsgáló európai uniós kutatások eredményei iránt

A kutatási eredményeket gyakran csak a terület kutatói és a szűk értelemben vett érintettek ismerik meg, ám a széles nyilvánosság számára láthatatlanok maradnak. Emellett, a több országra kiterjedő, összehasonlító adatfelvételek kevésbé kihasználtak elemzési célokra, mint a helyi kutatások.

Magyarországon a TÁRKI két fontosabb eseményt szervezett a családtámogatások, rugalmas munkavégzési formák és a társadalmi kohézió kapcsolatának bemutatására: egyet 2010-ben a nem politikai döntéshozó érintettek (civil szervezetek, szolgáltatók, szakszervezetek, munkáltatók, stb.) számára, egy másikat pedig 2011-ben, már a politikai döntéshozatal szereplőinek bevonásával. Különböző európai uniós finanszírozású kutatási projektekre alapozva – pl. Household, Work and Flexibility (2000-2003), WorkCare (2006-2009), IMISCOE (2004-2009), valamint a Child poverty and child well-being in the European Union (2008-2009, DG EMPL) -, valamint aktuális nemzeti statisztikákra and friss hazai kutatási eredményekre alapozva, megvitattuk a részmunkaidős foglalkoztatás és a közösségi finanszírozású bölcsőde szerepét a társadalmi összetartozás előmozdításában, abból az EU más országaiban megfigyelhető összefüggésből kiindulva, hogy ezek nagyon fontos társadalmpolitikai eszközök a szülői foglalkoztatás növelésében. A egy következő eseményen a viták fontosabb következtetéseit és az ezekből fakadó szakpolitikai ajánlásokat vitattuk meg, a Tanácsadó Testület tagjainak bevonásával.

A kutatási eredmények és a téma fontosságának megvitatása a helyi szereplőkkel

Az első eseményt 2010-ben rendeztük, azzal a céllal, hogy a témában érintett szereplőket mozgósítsuk, akik nem közvetlenül részesei a politikai döntéshozatalnak. Ezen a találkozón a főbb kutatási eredményeket mutattuk be, két tematikus jelentés formájában. Az első a rugalmas munkavégzési formák szerepét vizsgálta a munka-család egyensúly javításában, kitérve a részmunkaidős foglalkoztatás elterjedésének korlátaira Magyarországon. A második jelentés azt járta körül, hogy a hazai családpolitika hogyan hat a munka-család egyensúlyra, és hogyan képes befolyásolni annak fontosabb, a társadalmi kohézióval összefüggő kimeneteit. Az érintettek jelen lévő képviselőit arra kértük, hogy szóljanak hozzá a vitaindító előadásokhoz, továbbá egy hosszabb szekció keretében lehetőség volt az eredmények és javaslatok mélyebb, szélesebb körű vitájára.

A második eseményre immár a politikai döntéshozatal különböző szintjein dolgozókat is meghívtuk. Ezúttal a kutatási eredmények bemutatását összekötöttük a legfontosabb hazai szakpolitikai eseményekkel, melyek ezt a területet érintik, ideértve a Parlament által tárgyalt sarkalatos törvényt is a családok védelméről. Az előadásokat egy nyílt vita követte, nemcsak a közvetlenül a bemutatott eredményekről, hanem egyéb tapasztalatokról, szakpolitikai döntési dilemmákról és lehetséges beavatkozási irányokról is. A vitát segítette az a disszemniáció anyag is, amelyet a rendezvényt megelőzően elküldtünk a résztvevőknek.

A helyi rendezvények fontosabb eredményeit az alábbiakban foglaljuk össze.

FONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSOK

A részmunkaidős állás pozitívan hat a munka-család egyensúlyra

A részmunkaidős állás vállalása segíti a nőket abban, hogy egyensúlyba hozzák a munkához és a családhoz kapcsolódó tennivalóikat. A kutatási eredmények azt mutatják, hogy a nők nagyobb munka-család konfliktust élnek át mint a férfiak, annak intenzitása *ceteris paribus* csökken a ledolgozott munkaidő csökkenésével. Minél alacsonyabb a ledolgozott munkaórák száma, annál kisebb ez utóbbi hatás nemek szerinti különbsége. Az eredmények ugyancsak mutatják, hogy az Európai Unió átlagában a részmunkaidős munkavállalás alacsonyabb munka-család konfliktussal jár együtt a nők körében, és ilyen módon alkalmas szakpolitikai eszköze lehet a munka-család egyensúly javításának. hasonló hatások nem figyelhetők meg azonban a férfiak körében.

Az alacsony jövedelem a fő akadálya a részmunkaidős foglalkoztatás elterjedésének Magyarországon

A részmunkaidős állások alacsony kereseteket biztosítanak - ez a legfontosabb oka annak, hogy ez a munkaforma nem képes jelentősebb mértékben elterjedni Magyarországon (és a régió más országaiban). Ez azért alakulhat így, mert a részmunkaidőben dolgozó második kereső, az alacsony elérhető bér miatt, inkább teljes munkaidős állást vállal. Következésképpen, a részmunkaidős állásból származó jövedelem nem csökkenti jelentősen a háztartásban élők szegénységi kockázatát sem.

A részmunkaidős kereset a háztartás készpénzes jóléti ellátásokból származó bevételét egészíti ki

Egy friss hazai kutatás kimutatta, hogy a részmunkaidős állások előfordulása azok körében a legnagyobb, akiknek valamilyen készpénzes jóléti transzferből (pl. nyugdíj, anyasági támogatás, szociális segély) már származik relatíve jelentősebb jövedelme, vagyis a munkából származó jövedelem egyfajta kiegészítés.

Az EU egészét tekintve, az anyák részmunkaidős foglalkoztatása jelentősen csökkenti a háztartás tagjainak szegénységi kockázatát

Az anya részidős munkavállalása hatással van a háztartás tagjainak szegénységi kockázatára, beleértve a gyermekeket is. Következésképpen, a részmunkaidős állások számának növekedése nemcsak azzal növeli a társadalmi kohéziót, hogy korábban inaktívakat vonz a munkaerőpiacra, hanem azáltal is, hogy a háztartás jövedelmének növekedése révén csökken a szegénységi kockázat. Ez a hatás számottevőnek mondható az EU átlagában, különösen ott, ahol a részidős állások előfordulása nagyon magas, következésképpen a "másfél keresős" családmódel viszonylagosan elterjedt. Ahol azonban ezek a munkaformák nem elterjedtek, ideértve Magyarországot is, ez a hatás lényegesen kisebb.

A készpénzes transzferek és az intézményi gondozás lehetősége hatással van az anyák munkakínálatára

Európai összehasonlításban, a gyerekek intézményes nappali gondozásának igénybevétele legnagyobb eséllyel az alacsony iskolai végzettségű anyák munkaerő-piaci részvételét növeli, míg a készpénzes transzferek ellenőztőnek ebből a szempontból, ami a közép-kelet európai régiót, így Magyarországot is illeti. Ezzel szemben, a felsőfokú végzettségű anyákra a készpénzes transzferek kevésbé hatnak ellenőztően, mint az alacsonyabb végzettségűekre, és gyakorlatilag az intézményes gondozás elérhetősége sem befolyásolja a munkakínálatukat – kivéve a tranzíciós országokban. A magas végzettségűek több erőforrással rendelkeznek a gyermekük gondozásának, felügyeletének megoldására, és emiatt a készpénzes transzferekben történő változásokra is rugalmatlanabban reagálnak.

Növelné a foglalkoztatottságot, ha a készpénzes támogatásokra fordított kiadásokat a intézményes gyerekgondozásra fordítanák

Növelné a foglalkoztatottságot a szülők körében, ha a készpénzes támogatásokra fordított kiadások egy részét az intézményes gyerekgondozásra fordítanák. Ez a változtatás legerősebben a közép-fokú végzettségű anyák kínálatát ösztönözné, akik körében mind a transzferek, mind pedig a szolgáltatás kínálatra gyakorolt hatása erős. Különösen így van ez a közép-kelet-európai régióban, beleértve Magyarországot.

Magyarországon a fő problémát az elérhetőség és a megfizethetőség jelenti

A nappali gondozást ellátó intézmények elérhetősége és megfizethetősége jelenti a fő problémát Magyarországon. A kínálat jelentősen elmarad a kereslettől és ez jelentős gátja a kisgyermekes anyák foglalkoztatottsága növekedésének. Míg a közösségi finanszírozású intézmények szolgáltatása (az étkezés kivételével) ingyenes, a megfizethetőség komoly problémát jelent a magánintézmények esetében. E szolgáltatások egyes formái, mint például a családi napközik, nagyon drágák, mivel a működési költségeik nagy részét szülői befizetésből finanszírozzák.

SZAKPOLITIKAI AJÁNLÁSOK

Európai és hazai szinten

- A nemzetközi, mindenekelőtt az európai jó gyakorlatok nagyon fontos alapot és ösztönzőt jelenthetnek a helyi szakpolitikák gyakorlatba ültetése során, ám minden ilyen esetben nagymértékben tekintettel kell lenni a helyi körülményekre.
- A munka-család egyensúly témakörében érintett szakpolitikák és intézmények fejlesztése elsősorban a rendszer rugalmasabbá tételével kell megtörténnjen, annak érdekében, hogy az egyéni és családi élethelyzetekhez minél jobban legyen képes alkalmazkodni. A családi stratégiák tervezése és gyakorlatban ültetése rugalmasságot és hosszú távú kiszámíthatóságot kíván, a rendszer minden egyes szegmensében: készpénzes támogatások, szülői szabadság, nappali gondozást ellátó intézményrendszer, és munkaerő-piaci politikák.
- A részmunkaidős állások elterjesztése az ún. "másfél keresős" háztartás-modell jelentőségét növelné. Ez a változás várhatóan növelné a termékenységet és/vagy javítaná a gyermek minőségét. A ledolgozott munkaórák számának csökkenése a nők körében csupán egyik eszköze lehet a munka-család egyensúly javításának.

Hazai szinten

- Az aktuális kiadási szint megtartása mellett, szükség van a szolgáltatások részesedésének növelésére a készpénzes támogatások rovására. Ez lehetővé tenné a családi és munkahelyi feladatok jobb összeegyeztetését, ezen keresztül javítva a termékenységet és a női foglalkoztatottságot.
- Amennyiben a kisgyermeket nevelő nők részmunkaidős foglalkoztatása szakpolitikai prioritás, a kínálati oldal támogatása is szükséges. A legfontosabb célkitűzések az alábbiak lehetnek:
 - (i) meg kell találni a részmunkaidős állásokban elérhető bérek növekedésének módját,
 - (ii) csökkenteni kell a foglalkoztatás fix költségeit,
 - (iii) biztosítani kell az elérhető, megfizethető és jó minőségű intézményi gyermekgondozás szolgáltatását.
- Ugyancsak jelentős kihívást jelent a szakpolitika számára, hogy a nappali gyermekgondozási szolgáltatás lefedettsége növekedjen, annak érdekében, hogy a hátrányos helyzetben lévők számára is elérhetővé váljon. Ennek érdekében
 - (i) ösztönözni kell az alternatív intézményi formákat,
 - (ii) a jelenlegi közösségi hálózat kiterjesztése, vagy
 - (iii) kibővíteni a dolgozói juttatások rendszerét.
- Kulcsfontosságú, hogy az Európai Szociális Alapból finanszírozott fejlesztéspolitika keretei között folyó projektekből felhalmozódott tapasztalatokat szisztematikus kielemezzék és a jó gyakorlatokat a sztenderd jóléti rendszer részévé tegyék.

A PROJEKT

A project célja

A **WORKCARE SYNERGIES** az EU Framework Program keretében született, a munka világát érintő kutatási eredményeket mutatja be. A projektben résztvevő más országok: Ausztria, Dánia, Lengyelország, Nagy-Britannia, Olaszország és Portugália.

A projekt létező kutatási eredményeket foglal össze, rendszerez, hogy azok befogadhatók és felhasználhatóak legyenek az érintett helyi szereplők számára. A megcélzott szereplők köre: a helyi civil szervezetek, a politikai szféra döntéshozói, a szakszervezetek, a munkaerőpiac meghatározó szereplői (munkaadók, vállalatok képviselői), regionális szervezetek és szolgáltatók és egyéb érintettek. A helyi disszeminációs eseményeken a résztvevők megismerhetik és megvitathatják a legfontosabb eredményeket.

Magyarországon, két fontosabb eseményt szerveztünk a családtámogatások, rugalmas munkavégzési formák és a társadalmi kohézió kapcsolatának bemutatására: egyet 2010-ben a nem politikai döntéshozó érintettek (civil szervezetek, szolgáltatók, szakszervezetek, munkáltatók, stb.) számára, egy másikat pedig 2011-ben, már a politikai döntéshozatal szereplőinek bevonásával.

Helyi cél

Mit akarunk elérni? A magyar csapat „lefordítja” (összegyűjti, áttekinti és összefoglalja, valamint a szélesebb nyilvánosság számára is hozzáférhetővé teszi) az Európai Unió Keretprogramjába tartozó kutatási projektek eredményeit és vitát kezdeményez azokról a nyilvánosságban Magyarországon.

Fő témák:

1. A családtámogatások társadalmi kimenetelei
2. Rugalmas munkaidő, munka-család egyensúly és társadalmi kohézió

Miért? Hozzá szeretnénk járulni a kisgyermekes anyák alacsony foglalkoztatottságának javítását célzó család- és munkaerő-piaci politikák reformjának vitájához. Ehhez kutatási eredményeket mutatunk be arról, hogy

- (i) hogyan befolyásolja a munkaidő rugalmassága a munkacsalád konfliktus intenzitását,
- (ii) hogyan hatnak a készpénzes családtámogatások és a gyermekgondozó intézmények a szülők aktivitására, és
- (iii) hogyan képesek ezek a társadalompolitikai eszközök csökkenteni a gyermekvállalás és a munkaerő-piaci karrier közötti konfliktus mértékét, valamint hogy miként növelhetik a társadalmi kohéziót.

Az esemény célja

A kutatási eredmények bemutatása, megvitatása a helyi döntéshozók és érintettek részvételével, azzal a céllal, hogy az Európai Bizottság számára visszacsatolást biztosítson a társadalompolitikai ajánlások területén.

ÁLTALÁNOS PROJEKTINFORMÁCIÓK

Projekt	WORKCARESYNERGIES – Dissemination of Synthesized Framework Programme Research Findings
Koordinátor	Dr. Michaela Gstrein , gstrein@ihs.ac.at Dr. Liliana Mateeva , mateeva@ihs.ac.at Institute for Advanced Studies (IHS), Ausztria
Konzorcium	Prof. Claire Wallace , University of Aberdeen (UNIABDN), Skócia Prof. Thomas Boje és Dr. Anders Ejrnaes Roskilde University (UNIRUC), Dánia Dr. Barbara Haas Vienna University of Economics and Business (WU-Wien), Ausztria Dr. Gábor András és Prof. Sik Endre TÁRKI Társadalomkutatási Intézet (TÁRKI), Magyarország Prof. Renata Siemienska , University of Warsaw (UWAR), Lengyelország Prof. Rossana Trifiletti , University of Florence (UNIFI), Olaszország Prof. Analia Torres , CIES-ISCTE (CIES-ISCTE), Portugália Prof. Jacqueline O'Reilly , University of Brighton (UoB), Egyesült Királyság
Kapcsolat az Európai Bizottság részéről	Monica Menapace és Marc Goffart , Kutatási és Innovációs Főigazgatóság Monica.MENAPACE@ec.europa.eu ; Marc.Goffart@ec.europa.eu
A projekt időtartama	2010. január – 2011. december
Támogatási forma	Seventh Framework Programme Theme 8, Socio-economic sciences and humanities (SSH), 8.1 Measures to support dissemination of research results
Költségvetés	EUR 600.000
Projekthonlap	www.workcaresynergies.eu
További információk	A helyi események és a kapcsolódó kutatási projektek alapján összeállított szakmai és szakpolitikai anyagok, rövid filmek, megtalálhatók az alábbi címen: http://workcaresynergies.eu/social-cohesion/
Helyi kapcsolat	Gábor András , gabos@tarki.hu Prof. Sik Endre , sik@tarki.hu